

Ruben Willaert
restauratie & archeologie
decoratie

GEEFT HET VERLEDEN EEN TOEKOMST

Ernest Langelezstraat 11 (Huldenberg, Vlaams-Brabant)

Projectcode: 2021D1
April 2021

ARCHEOLOGIENOTA
BUREAUONDERZOEK (FASE 0)
DEEL 1: RESULTATEN VAN HET BUREAUONDERZOEK

Colofon

Ruben Willaert nv
Ten Briele 14 bus 15
8200 Sint-Michiels-Brugge

Auteur: Yelmer Debouck

Het eventuele nummer van het wettelijk depot of het buitenlandse equivalent hiervan: /
De naam en het erkenningsnummer van de erkende archeoloog:
Ruben Willaert, OE/ERK/Archeoloog/2015/00069

© Ruben Willaert NV, Sint-Michiels-Brugge, 2021

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Ruben Willaert NV.

Ruben Willaert NV aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

INHOUDSTAFEL

1	Resultaten van het bureauonderzoek	7
1.1	Administratieve gegevens	7
1.2	Onderzoeksopdracht.....	9
1.2.1	Doelstelling.....	9
1.2.2	Onderzoeksvragen	9
1.2.3	Juridische context	9
1.2.4	Randvoorwaarden	9
1.2.5	Archeologische voorkennis van het terrein	10
1.3	Werkwijze en strategie	11
1.3.1	Methode	11
1.3.2	Fysisch geografische situatie	11
1.3.3	Historische context en bekende archeologie vindplaatsen	11
1.3.4	Archeologische indicatoren	12
1.3.5	Verstoringshistoriek.....	12
1.4	Assessmentrapport.....	13
1.4.1	Introductie tot het projectgebied.....	14
1.4.1.1	Ruimtelijke situering.....	14
1.4.1.2	Geplande werken.....	15
1.4.2	Fysisch geografische en geologische situatie	17
1.4.2.1	Landschappelijke situering	17
1.4.2.2	Tertiaire lithostratigrafie	21
1.4.2.3	Quartaire lithostratigrafie	22
1.4.2.4	Bodemvormingsprocessen	23
1.4.3	Historische en archeologische voorkennis.....	24
1.4.3.1	Overzicht van de gekende archeologische waarden	24
1.4.3.2	Historische context en bekende archeologische vindplaatsen	28
1.4.3.3	Archeologische indicatoren en cartografische bronnen	29
1.4.3.4	Huidige gebruik en verstoringen.....	33
1.5	Synthese	37
2	Bibliografie.....	39

FIGURENLIJST

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart (Bron: Geopunt).....	8
Figuur 2: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van België (Bron: Geopunt). 8	
Figuur 3: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2020 (Bron: Geopunt).....	14
Figuur 4: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2020 (Bron: Geopunt).....	15
Figuur 5: Zicht op bestaande woning (© Google Streetview).....	15
Figuur 6: Verkavelingsplan (bron: opdrachtgever).....	16
Figuur 7: Projectgebied weergegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Bron: Geopunt).	18
Figuur 8: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).	18
Figuur 9: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).	19
Figuur 10: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).	19
Figuur 11: Hoogteverloop, W-O.....	20
Figuur 12: Hoogteverloop, N-Z.	20
Figuur 13: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische Kaart (Bron: Geopunt). ..	21
Figuur 14: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart (Bron: Geopunt). ..	22
Figuur 15: Projectgebied weergegeven op de Bodemkaart (Bron: Geopunt).....	23
Figuur 16: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de CAI-polygonen binnen een straal van 2 km van het projectgebied (Bron: Geopunt).....	24
Figuur 17: Projectgebied weergegeven op de Villaretkaart, 1745-1748 (Bron: Geopunt).....	29
Figuur 18: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt).....	30
Figuur 19: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt).....	30
Figuur 20: Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen, ca. 1840 (Bron: Geopunt).	31
Figuur 21: Projectgebied weergegeven op de Vandermaelenkaart, 1846-1854 (Bron: Geopunt).	31
Figuur 22: Projectgebied weergegeven op de Poppkaart, 1842-1879 (Bron: Geopunt).....	32
Figuur 23: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1971 (Bron: Geopunt).....	33

Figuur 24: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1979-1990 (Bron: Geopunt).....	34
Figuur 25: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2000-2003 (Bron: Geopunt).....	34
Figuur 26: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2008-2011 (Bron: Geopunt).....	35
Figuur 27: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2015 (Bron: Geopunt).....	35
Figuur 28: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2020 (Bron: Geopunt).....	36

TABELLENLIJST

Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.....7

Tabel 2: Overzicht van de aardwetenschappelijke gegevens.....17

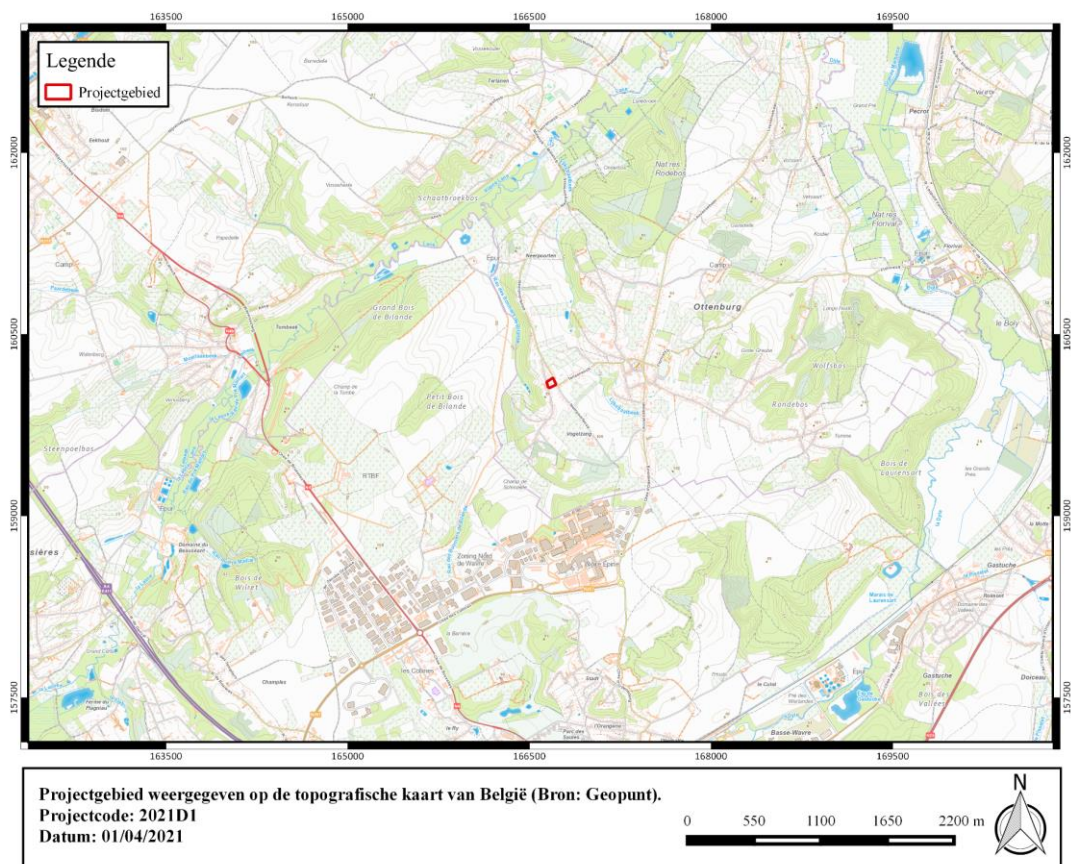
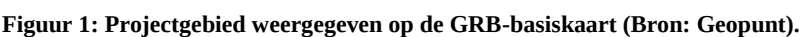
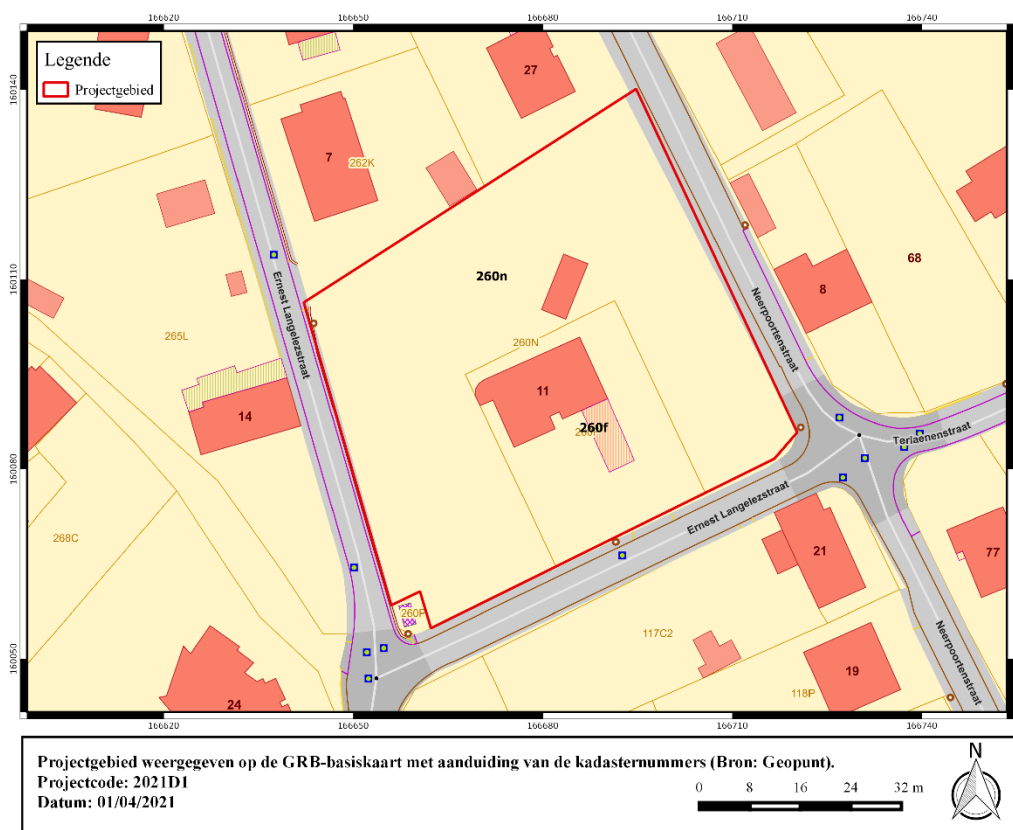
1 Resultaten van het bureauonderzoek

1.1 Administratieve gegevens

Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.

a) De locatie van het vooronderzoek met vermelding van:	Provincie	Vlaams-Brabant
	Gemeente	Huldenberg
	Deelgemeente	Ottenburg
	Postcode	3040
	Adres	Ernest Langelezstraat 11 3040 Ottenburg
	Toponiem	Ernest Langelezstraat 11
	Bounding box (Lambertcoördinaten)	$X_{\min} = 166611$ $Y_{\min} = 160051$ $X_{\max} = 166742$ $Y_{\max} = 160141$
b) Het kadasterperceel met vermelding van gemeente, afdeling, sectie, perceelsnummer of -nummers en kaartje	Huldenberg, Afdeling 5, Sectie A, nr's: 260f, 260n Figuur 1	
c) Een topografische kaart van het onderzochte gebied waarvan de schaal afgestemd is op de grootte van het projectgebied	Figuur 2	
d) Alle betrokken actoren en specialisten	Clara Thys (archeoloog) Yelmer Debouck (archeoloog) Elke Ghyselbrecht (aardkundige) Aaron Willaert (historicus)	
e) Personen buiten het project die geraadpleegd of betrokken werden voor algemene wetenschappelijke advisering	/	

1.2 Onderzoeksopdracht

1.2.1 Doelstelling

Het archeologisch vooronderzoek betracht altijd eerst door raadpleging van gekende en ontsloten informatiebronnen tijdens een bureauonderzoek eventueel aanwezig archeologisch erfgoed binnen het onderzoeksgebied te inventariseren, waarderen en veiligstellen.

1.2.2 Onderzoeksvragen

Voor het bureauonderzoek zijn volgende onderzoeksvragen te formuleren:

- Hoe is de aardkundige opbouw van het onderzoeksgebied?
- Welke processen van bodemvorming zijn bekend?
- Welke geomorfologische processen zijn bekend?
- Welke aardkundige eenheden zijn archeologisch relevant en wat is hun diepteligging?
- Zijn er archeologische resten bekend binnen de grenzen van het plangebied?
- Welke is de aard en ouderdom van bekende archeologische resten?
- Welke is de conserveringsgraad en gaafheid van de bekende archeologische resten?
- Wat is de invloed van de toekomstige inrichting op eventueel aanwezige archeologische resten?

1.2.3 Juridische context

Het onderzoeksterrein situeert zich volgens het gewestplan in een zone bestemd als woongebied met een landelijk karakter. Het onderzoeksterrein situeert zich noch binnen een vastgestelde archeologische zone, noch binnen een archeologische site, noch binnen een zone waar geen archeologie te verwachten valt. Deze archeologienota wordt opgemaakt naar aanleiding van een geplande stedenbouwkundige vergunningsaanvraag waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 1000 m² of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 3000 m² of meer bedraagt.

De oppervlakte van het plangebied in kwestie bedraagt 3839 m², vandaar is men verplicht een bekrachtigde archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag.

1.2.4 Randvoorwaarden

Voor het bureauonderzoek worden enkel toegankelijke en beschikbare bronnen gebruikt.

Een archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem is momenteel onmogelijk voorafgaand aan het aanvragen van de verkavelingsvergunning. Het plangebied is op heden bebouwd. Deze bebouwing dient eerst verwijderd te worden conform de sloopvoorwaarden opgenomen in het Programma van Maatregelen.

Daarom wordt geopteerd voor de uitzonderingsprocedure waarbij een nota wordt aangeleverd op basis van een bureauonderzoek. In dit bureauonderzoek wordt nagegaan of er op het projectgebied een uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem noodzakelijk is en of (gedeeltelijke) vrijgave mogelijk is.

1.2.5 Archeologische voorkennis van het terrein

Binnen de grenzen van projectgebied Huldenberg Ernest Langelezstraat werd in het verleden geen archeologisch onderzoek uitgevoerd.

In de omgeving zijn wel enkele archeologische vindplaatsen gekend (cfr. infra).

1.3 Werkwijze en strategie

1.3.1 Methode

In de praktijk resulteert het bureauonderzoek in een inschatting van het archeologisch potentieel van een onderzoeksgebied. Het archeologisch potentieel drukt een verwachting uit ten aanzien van voorkomen, aard, gaafheid en conservering van de archeologische resten in de ondergrond van de planlocatie. Het archeologisch potentieel is gebaseerd op vier variabelen: fysisch-geografische situatie, bekende archeologische vindplaatsen, archeologische indicatoren en de verstoringshistoriek.

Pas na de vaststelling van het archeologisch potentieel kunnen onderbouwde inschattingen worden gemaakt over de planeffecten op eventueel archeologisch erfgoed.

1.3.2 Fysisch geografische situatie

Geologische, geomorfologische en bodemkundige data informeren over de genese van het landschap in het plangebied, de bodemopbouw en de ligging en de stratigrafische positie van sedimenten waarin archeologische fenomenen kunnen voorkomen. Een aantal (prehistorische) vindplaatstypen kunnen bovendien uitgesproken gekoppeld worden aan specifiek aanwijsbare landschapsvormen.

De aardkundige data laten ook toe om een verwachting te formuleren ten aanzien van de verschijningsvorm, d.i. de conserveringsgraad en gaafheid van het archeologische erfgoed.

Volgende informatiebronnen werden geconsulteerd t.b.v. een eerste aardkundige analyse:

- Tertiair en Quartair geologische kaart van Vlaanderen
- Toelichting bij de Quartair geologische kaart van Vlaanderen
- Bodemkaart van Vlaanderen
- Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen
- Hydrografische kaart van Vlaanderen

1.3.3 Historische context en bekende archeologie vindplaatsen

Beschikbare historische en toponymische kennis over woonplaatsen (buurtschap, gehucht, dorp, stad) in en nabij het onderzoeksgebied kan een zinvol kader bieden om de betekenis van bekende archeologische vindplaatsen te evalueren.

Om een overzicht te krijgen van de bekende archeologische vindplaatsen binnen het onderzoeksgebied werd de Centrale Archeologische Inventaris van Agentschap Onroerend Erfgoed geraadpleegd en is lokaal geïnformeerd naar recent onderzoek. De recente onderzoeken die voortvloeiden uit archeologienota's zijn geraadpleegd via loket.onroerend.erfgoed.be.

1.3.4 Archeologische indicatoren

Archeologische indicatoren omvatten diverse datacategorieën zoals resultaten van non-intrusieve archeologische prospectietechnieken (bijvoorbeeld vondstmeldingen van metaaldetectie), toevallige vondsten bij niet-archeologische graafwerken, maar vooral ook historisch-cartografische bronnen, iconografische data en fotocollecties. Ze vormen fysiek aanwijsbare fenomenen die een aanwijzing kunnen zijn voor de aanwezigheid, ter plaatse of in de nabijheid, van archeologische sites.

Archeologische indicatoren zijn gezocht in de Centrale Archeologische Inventaris van het Agentschap Onroerend Erfgoed en in ontsloten cartografische bronnen die zowel via Geopunt als via het Nationaal Geografisch Instituut (Cartesius) ter beschikking worden gesteld. Bijkomende cartografische bronnen zijn waar relevant bekomen via verder archiefonderzoek.

1.3.5 Verstoringshistoriek

De verstoringsgraad van het onderzoeksgebied bepaalt in belangrijke mate de te verwachten gaafheid en bewaringsgraad van eventueel aanwezig archeologische bodemarchief. Om een correcte inschatting van de verstoring van de bodem te kunnen maken kunnen allerhande bronnen van pas komen. Zo kan mondelinge informatie van vroegere gebruikers of bewoners, beschikbare plannen van (verdwenen) constructies, verslagen van bodemonderzoeken en saneringen of informatie over delfstoffenwinning relevante informatie bieden.

Aanvullende informatie over recent historisch landgebruik is afkomstig van geraadpleegde luchtopnames vanaf 1971, ter beschikking gesteld via Geopunt.

1.4 Assessmentrapport

Het assessmentrapport omvat alle relevante gegevens die over het projectgebied verzameld kunnen worden uit toegankelijke literatuur en kaartmateriaal, die bijdragen tot het gefundeerd inschatten van het archeologisch potentieel van het plangebied. Om dit laatste te bereiken worden de verzamelde gegevens met elkaar vergeleken, geconfronteerd en samengelegd. Dit rapport heeft als doel het plangebied binnen zijn archeologisch en landschappelijk kader te plaatsen, rekening houdend met de geplande bodemingrepen. De studie maakt gebruik van verschillende datasets, waarbij het uitgangspunt steeds het ontwerpplan van de toekomstige bodemingrepen is. Dit ontwerpplan wordt telkens geprojecteerd op de geologische, bodemkundige en historische kaarten. Alle kaartmateriaal werd vervaardigd met behulp van QGIS, een geografisch informatiesysteem.

Op basis van deze assessment van het projectgebied kan een gegronde argumentatie opgesteld worden over de noodzaak en het nut van al dan niet verder te nemen archeologische maatregelen, die uiteengezet worden in deel 2: het programma van maatregelen.

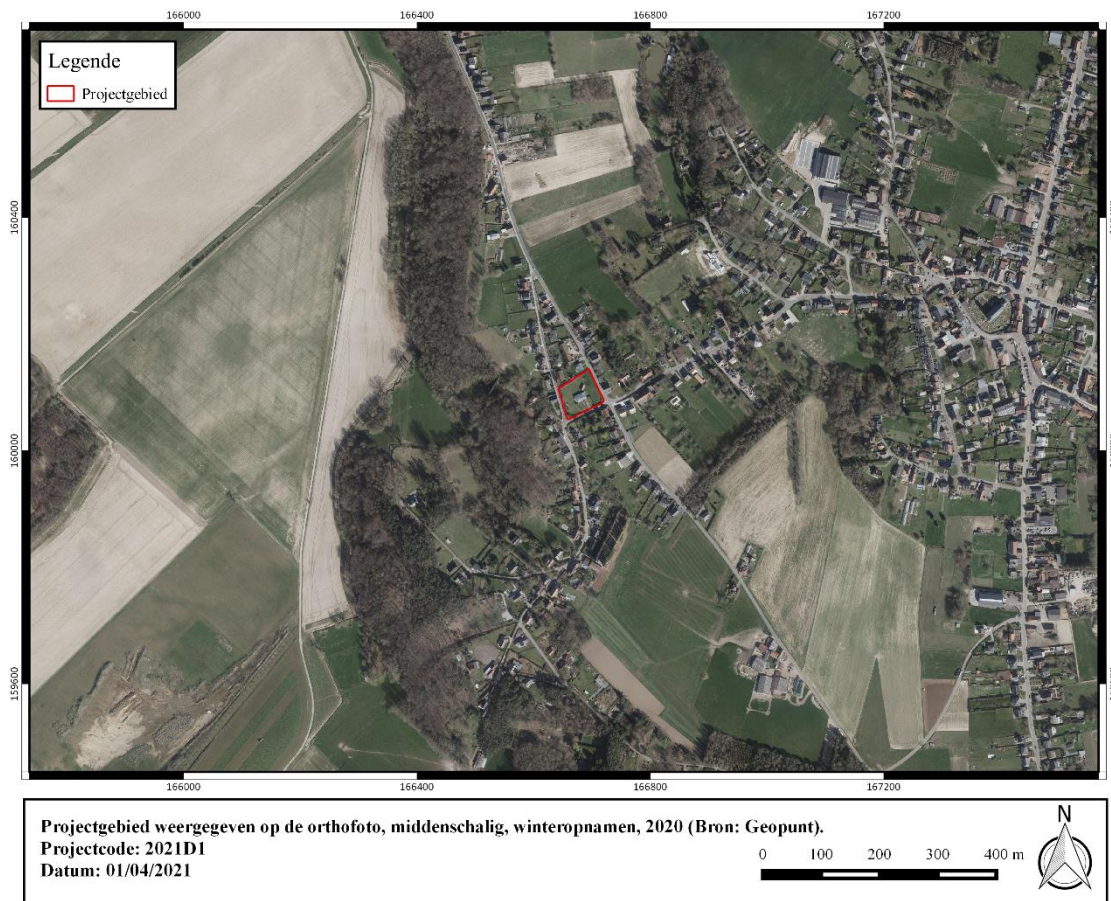

1.4.1 Introductie tot het projectgebied

1.4.1.1 Ruimtelijke situering

Het projectgebied is gelegen in Ottenburg, deelgemeente van Huldenberg, in de provincie Vlaams-Brabant. Aan zuidelijke en westelijke zijde grenst het gebied aan de Ernest Langelezstraat, aan oostelijke zijde aan de Neerpoortenstraat en aan noordelijke zijde sluit het aan op bestaande bebouwing.

De dorpskern van Ottenburg met de Sint-Niklaaskerk situeert zich ca. 700 m ten oosten van het plangebied.

Figuur 3: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2020 (Bron: Geopunt).

1.4.1.2 Geplande werken

1.4.1.2.1 Bestaande toestand

Het plangebied heeft een oppervlakte van ca. 3839 m². Op heden is ca. 270 m² van het terrein bebouwd. De bebouwing betreft een woning met achterbouw. Bijkomend is ca. 120 m² verhard als oprit naar de woning. Het overige deel van het terrein is in gebruik als tuinzone. Het hoofdgebouw is onderkelderd, deels als volwaardige kelder, deels als kruipkelder.

Figuur 4: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2020 (Bron: Geopunt).

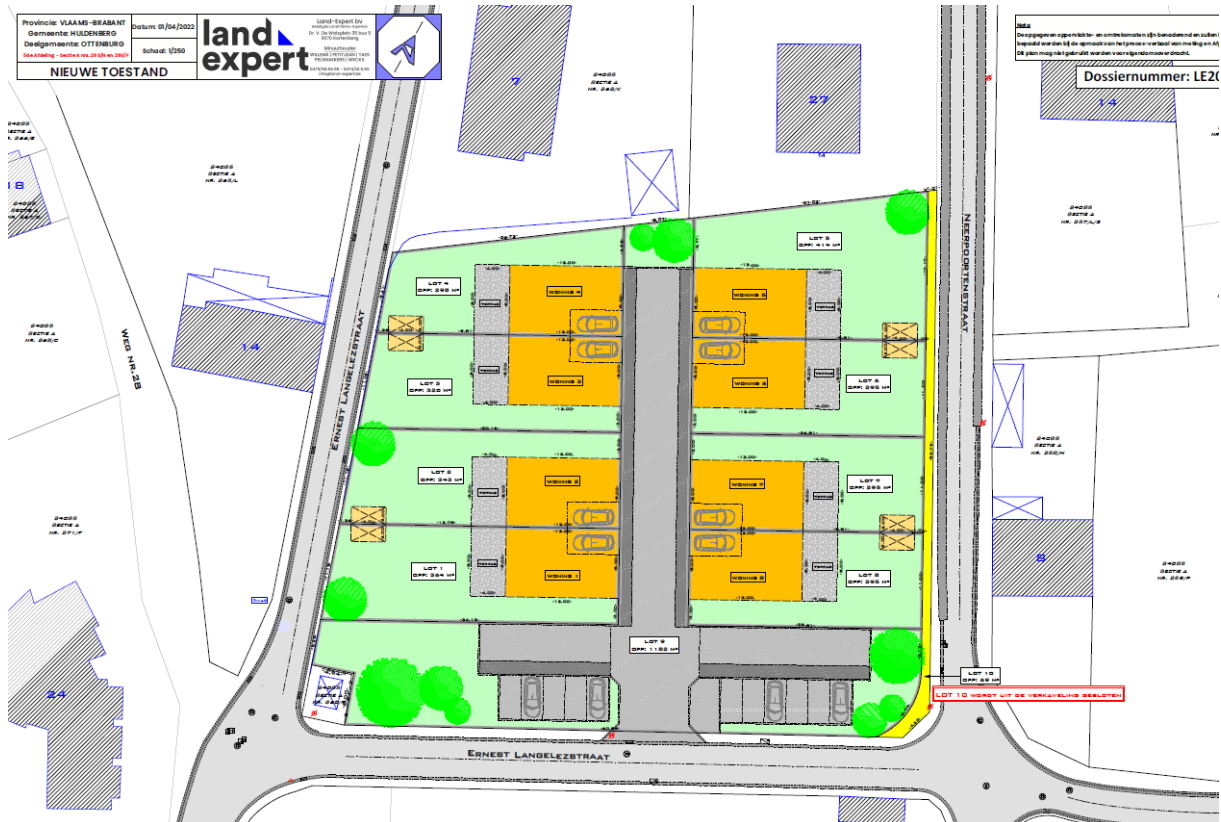

Figuur 5: Zicht op bestaande woning (© Google Streetview)

1.4.1.2.2 Ontworpen toestand

De opdrachtgever plant de realisatie van een verkaveling van 8 loten en bijhorende infrastructuur in de vorm van groenzone, parkeergelegenheid en wegenis.

Het lijkt geen twijfel dat de geplande werken, het hiermee gepaard gaande werfverkeer en de potentieel toekomstige ingrepen ter hoogte van de kavels het bodemarchief over het volledige plangebied bedreigen. Bijgevolg wordt binnen deze archeologienota uitgegaan van een integrale versterking van het terrein.

Figuur 6: Verkavelingsplan (bron: opdrachtgever).

1.4.2 Fysisch geografische en geologische situatie

Tabel 2: Overzicht van de aardwetenschappelijke gegevens.

Bron	Informatie
Landschappelijke situering	Brabantse leemstreek
Tertiair	Formatie van Brussel
Quartair	Type 2
Bodemtypes	S-Z, A-L, Aba(0)(b)
Potentiële bodemerosie	/
Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen	87,2 – 89,2 m TAW
Hydrografie	Dijlebekken, deelbekken Laan-IJse

1.4.2.1 Landschappelijke situering

Het plangebied is gelegen in het Serreland van Hoeilaart-Overijse binnen de Brabantse leemstreek.

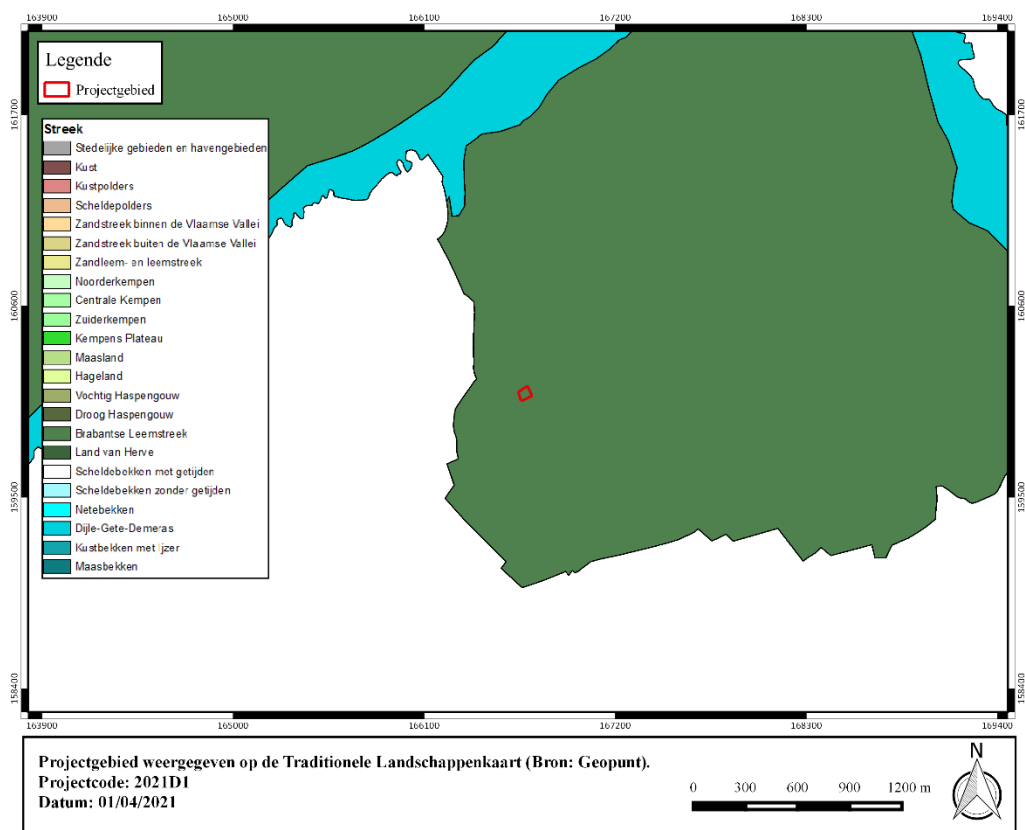
Het projectgebied ligt op de noordelijke flank van een duidelijke heuvelrug, die aanvat op een hoogte van ca. 40m TAW en oploopt tot een maximale hoogte van ca. 120 m TAW. De afwatering gebeurt in essentie vanaf de heuvelrug in de richting van de vallei van de Dijle. Ten oosten en westen liggen respectievelijk de beekvalleien van de 'Leikstraalbeek' en van de 'Les 7 Bonniers de Bilande'. Het landschap in de omgeving wordt gedomineerd door gelijkaardige heuvelruggen die doorsneden worden door de vallei van de Dijle.

Het projectgebied is gelegen op een hoogte van ca. 86.0 – 89.5 m TAW. Het lokaal hoogtemodel toont aan dat het terrein licht afloopt in westelijke richting. Het opmerkelijke hoogteverschil tussen het plangebied en de zone precies ten westen (ruim 2 meter) doet vermoeden dat er ter hoogte van de tuinzone reeds ophogingen hebben plaatsgevonden. De bestaande woning situeert zich op een iets hoger gelegen platform. Onder de woning is op heden een kelder aanwezig. Deze kelder is niet overal even diep uitgegraven. De aflopende inrijlaan tussen de Langelezstraat en de half-ondergrondse garage is duidelijk te zien op het hoogtemodel. Welke impact deze reliëfwijzigingen hebben gehad op de bodem of eventueel aanwezig archeologisch erfgoed is op basis van de gekende gegevens niet te achterhalen.

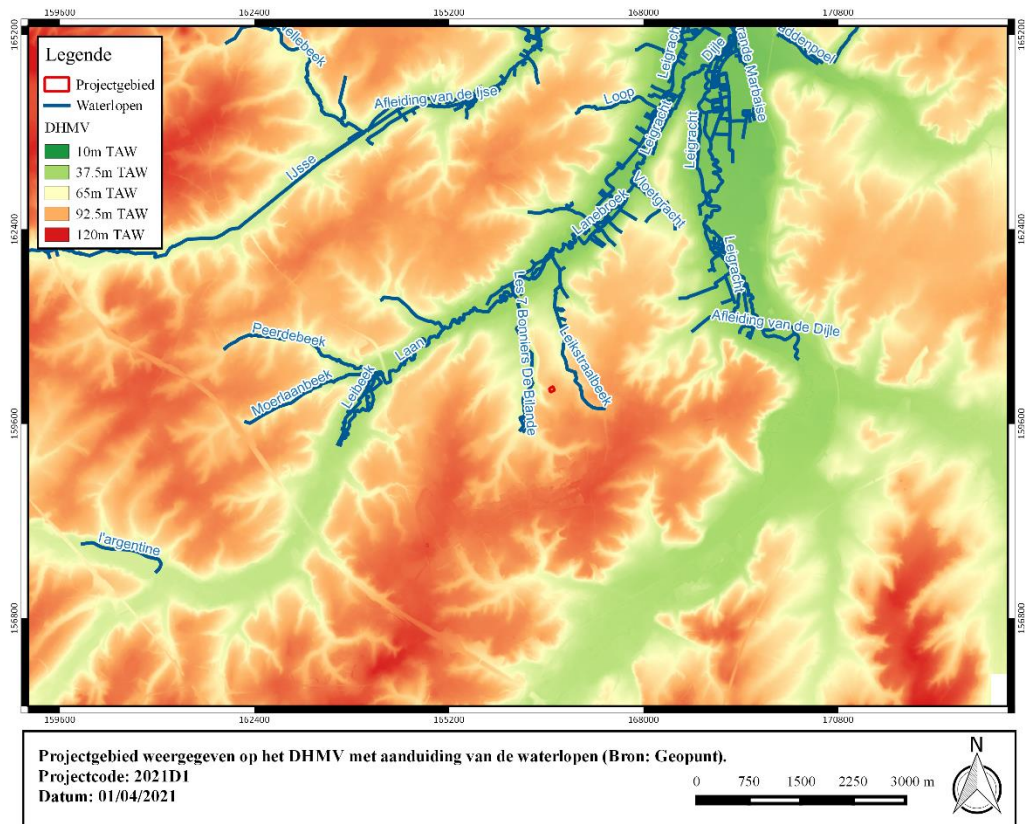
Deze geomorfologische condities - op een verheven positie in het landschap tussen twee beekvalleien in de nabijheid van de Dijle - zullen een zekere aantrekkingskracht hebben uitgeoefend op jager-verzamelaars in de regio.

Hydrografisch is het plangebied gelegen in het Dijlebekken, deelbekken Laan-IJse

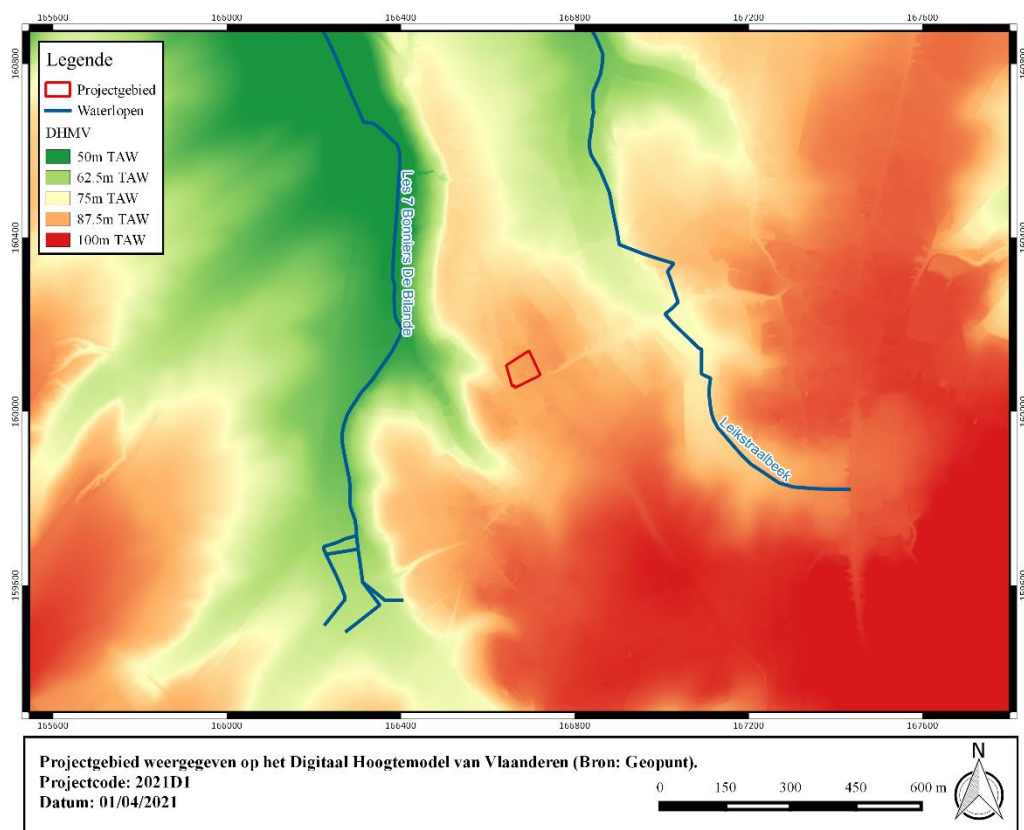

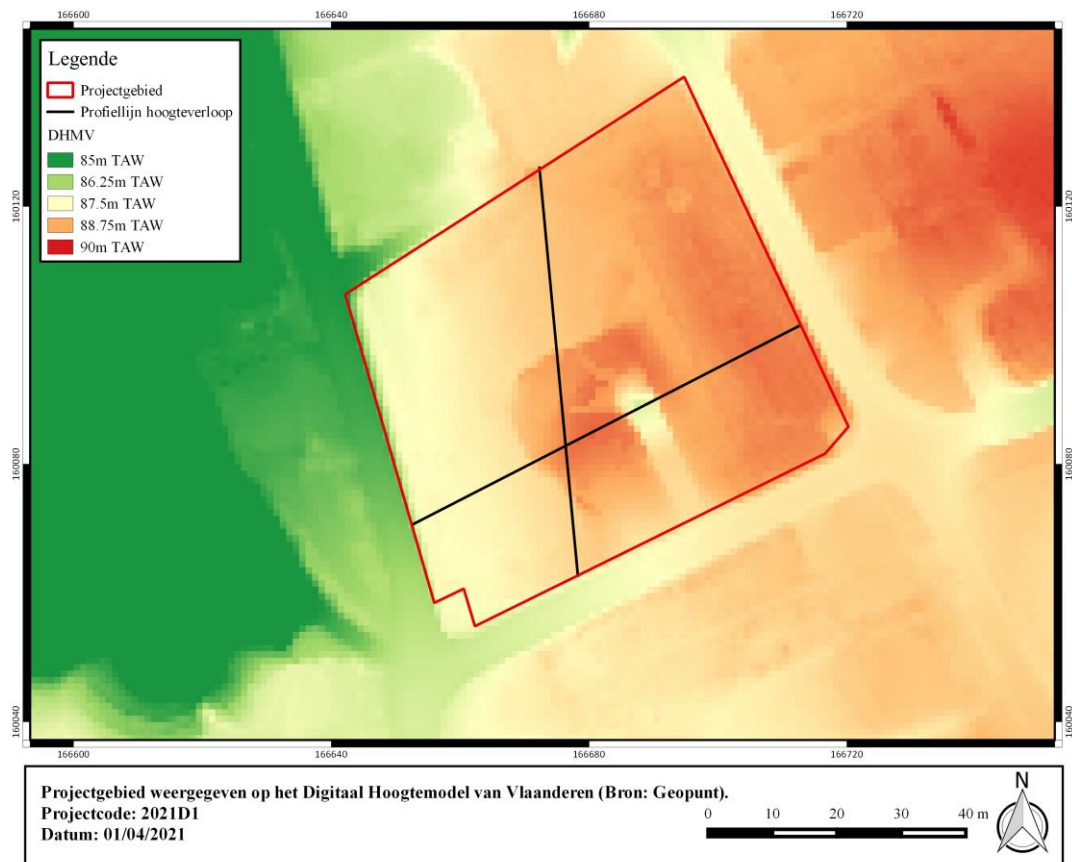
Figuur 7: Projectgebied weergegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Bron: Geopunt).

Figuur 8: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).

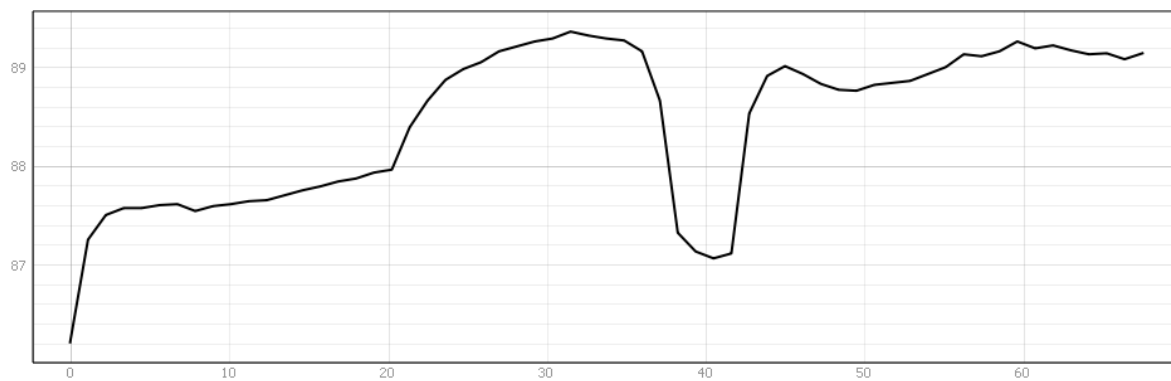

Figuur 9: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).

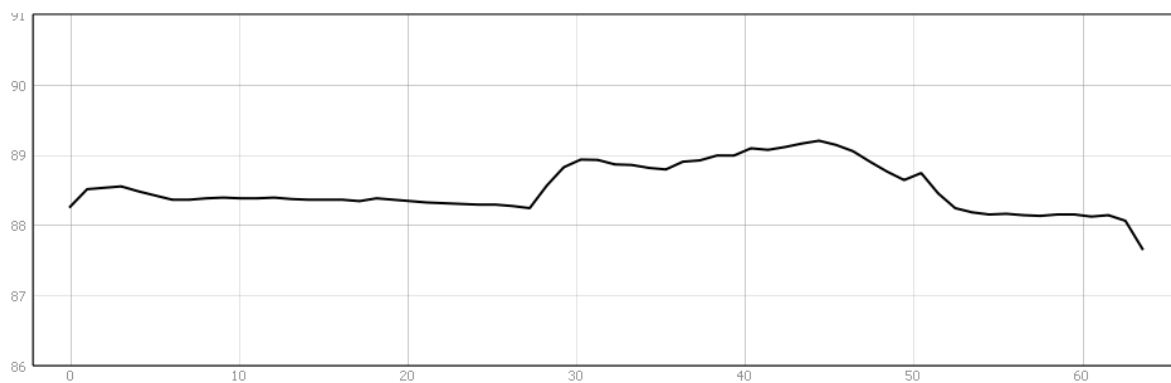

Figuur 10: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).

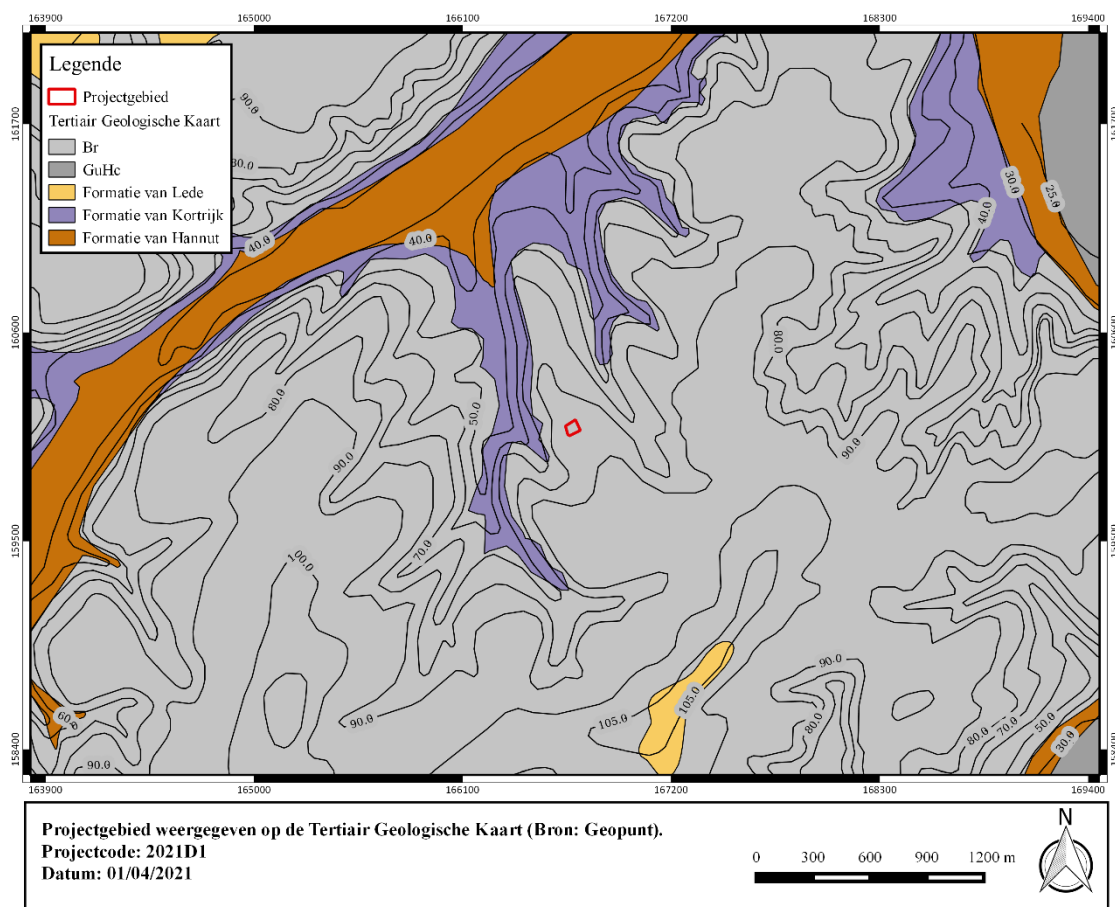
Figuur 11: Hoogteverloop, W-O

Figuur 12: Hoogteverloop, N-Z.

1.4.2.2 Tertiaire lithostratigrafie

Het projectgebied is gelegen in de **Formatie van Brussel**. Deze formatie bestaat uit ondiep mariene zandige afzettingen voornamelijk afgezet in een diep geravineerde getijdegeul. De opbouw is vrij heterogeen en bestaat uit afwisselingen van min en meer kalkrijke lagen. De volledige lithologische sequentie bestaat uit een basisgrind met daarboven grof zand met mergellaagjes en grove gerolde elementen. Hierboven is glauconiethoudende grove kwartzand aanwezig gevolgd door losse, middelmatig-grove kwartzand. Aan de top is middelmatig-grove tot zeer fijne kalkrijke of ontkalkte kwartzanden aanwezig met fijn glauconiet. De kalkarme lagen vertonen vaak een schuine gelaagdheid en bevat concreties met kiezelcement met grillige vormen. De kalkrijke lagen vertonen een subhorizontale gelaagdheid en bevatten vaak kalkzandsteenbanken die werden uitgebaat als bouwstenen.

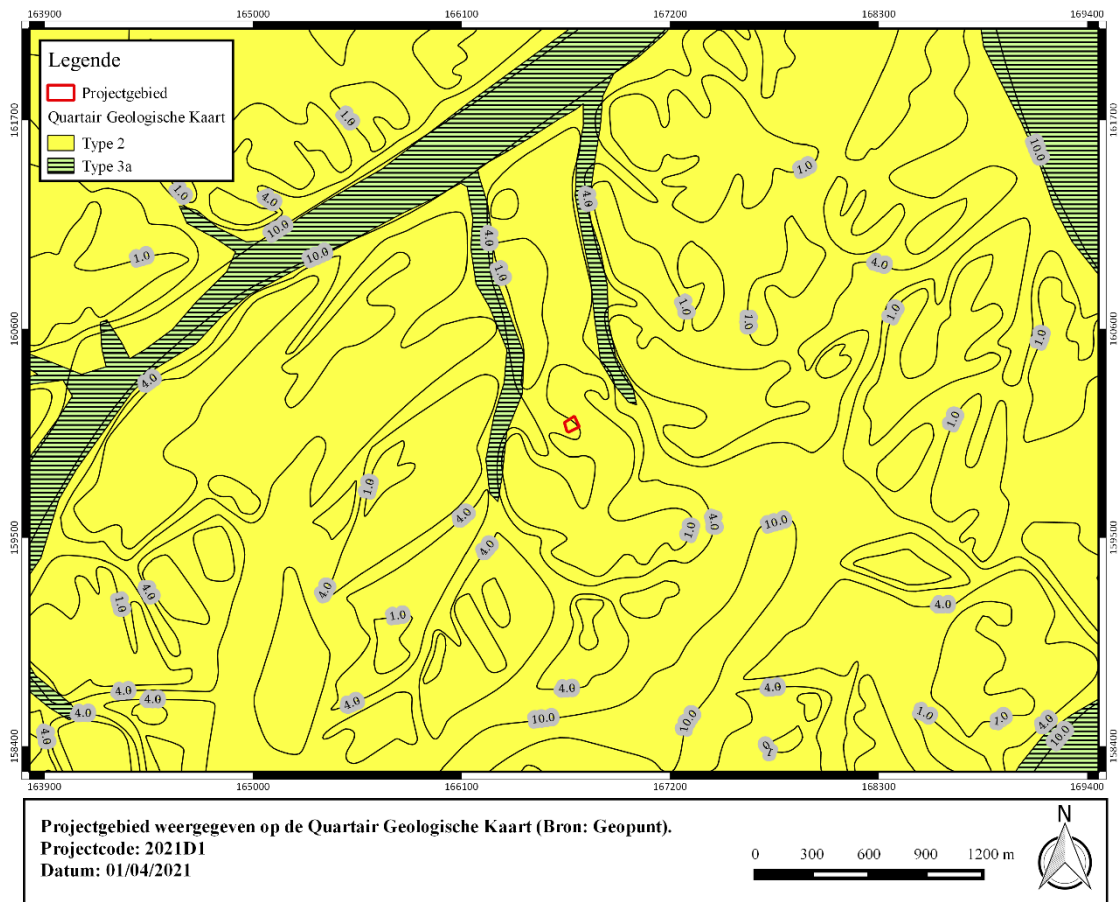

Figuur 13: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische Kaart (Bron: Geopunt).

1.4.2.3 Quartaire lithostratigrafie

Het projectgebied is gelegen in het **Quartair Type 2**. Dit type bestaat uit een eolische afzetting van het Weichseliaan tot mogelijk Vroeg-Holoceen (zandleem tot leem). Deze afzetting kan eventuele hellsingsafzettingen van het Quartair bevatten.

Figuur 14: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart (Bron: Geopunt).

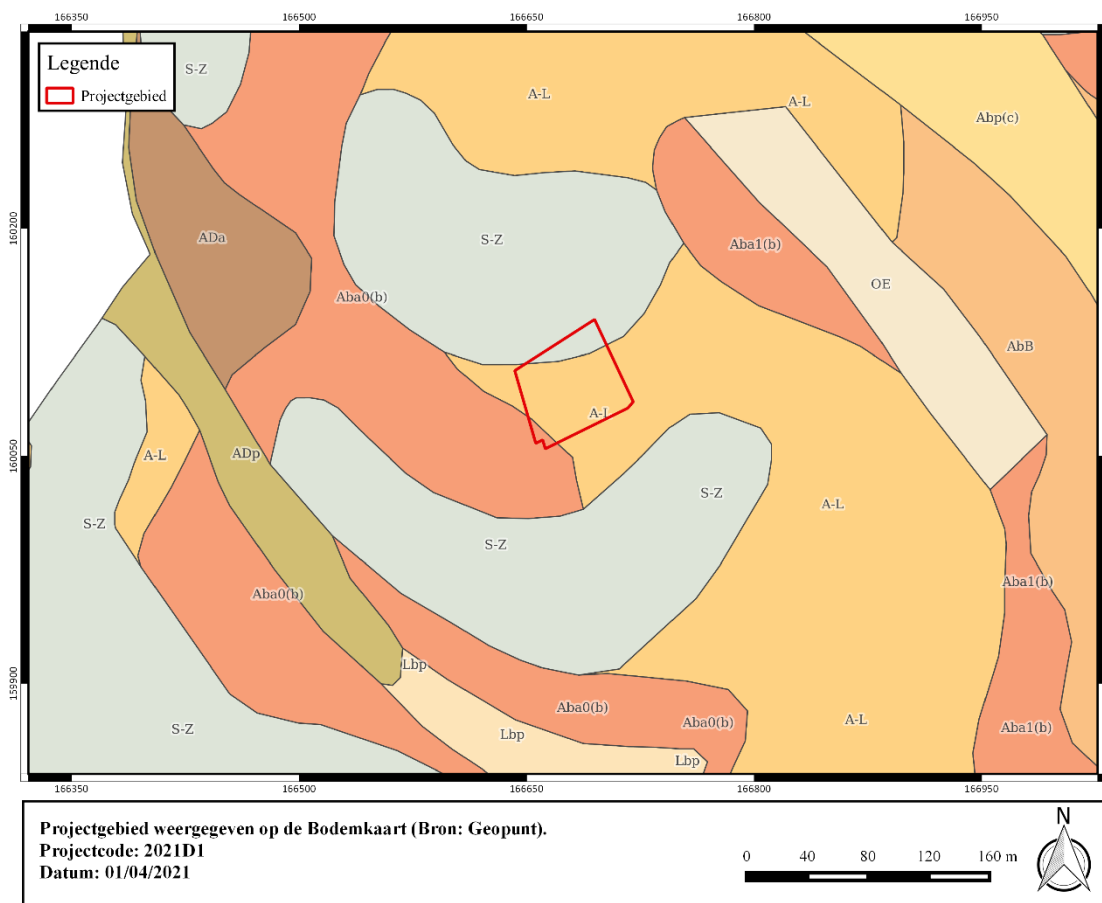
1.4.2.4 Bodenvormingsprocessen

De bodemkaart geeft enkel in het uiterste zuidwesten van het onderzoeksgebied bruikbare informatie weer. Hierbij wordt aangegeven dat de bodem bestaat uit droge leem waarin een textuur B en eventueel A horizont bewaard zijn. De vruchtbare lössgronden moeten ook zeer geschikt geweest zijn voor de vroegste landbouwers in de streek.

Het bodemtype **A-L** is een niet-gedifferentieerde grond ontwikkeld op twee verschillende moedermaterialen, namelijk op leem en zandleem.

Het bodemtype **S-Z** is eveneens een niet-gedifferentieerde grond ontwikkeld op twee verschillende moedermaterialen. In dit geval op lemig zand en zand.

Het bodemtype **Aba0(b)** is een droge leembodem met textuur B horizont met een A horizont >40 cm dik. Deze bodem is ontwikkeld in het Pleistocene lössdek en heeft onder de A horizont een aan klei en sesquioxiden aangerijkte textuur B horizont die tevens gevlekt is. De bouwvoor heeft een donkerbruine kleur en is homogeen humushoudend leem.

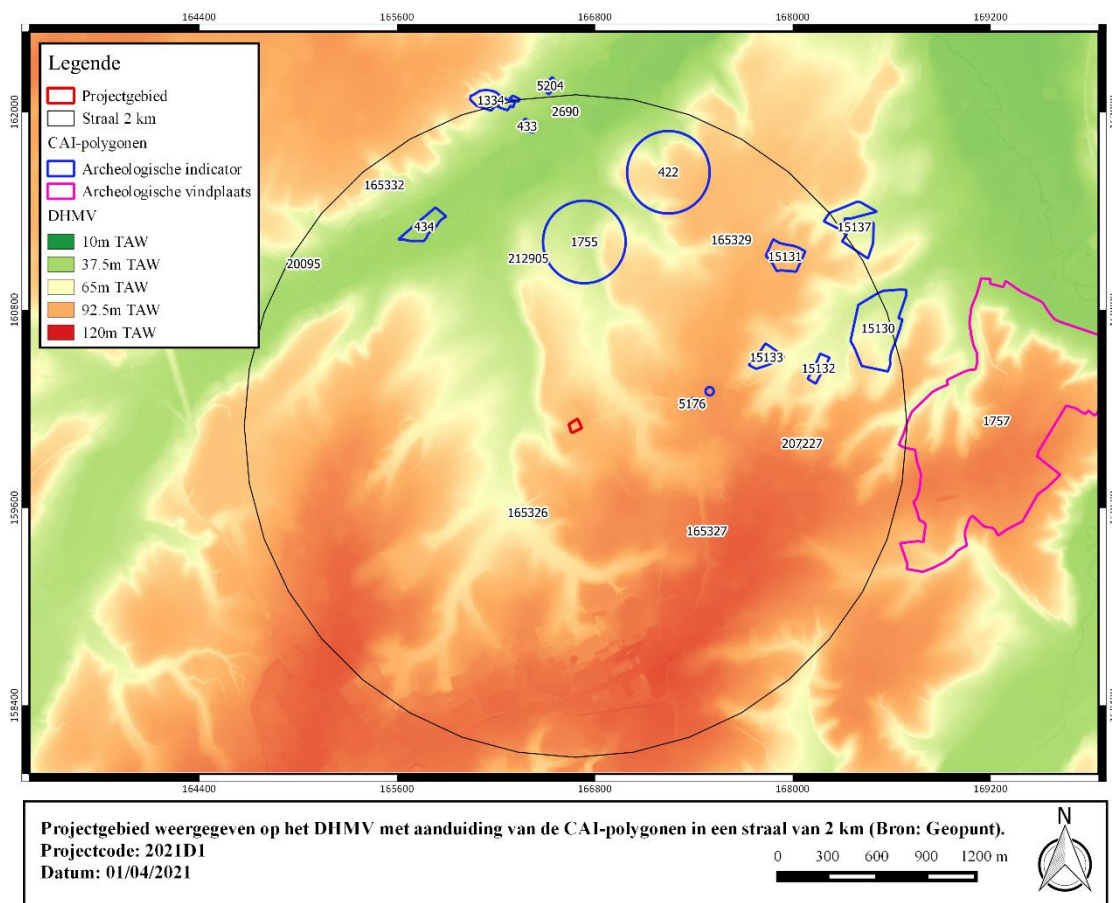
Figuur 15: Projectgebied weergegeven op de Bodemkaart (Bron: Geopunt).

1.4.3 Historische en archeologische voorkennis

1.4.3.1 Overzicht van de gekende archeologische waarden

In de omgeving van het onderzoeksgebied zijn gekende archeologische sites eerder schaars. Dit is meer dan waarschijnlijk te wijten aan een gebrek aan systematisch archeologisch onderzoek in het verleden en niet zozeer de afwezigheid van mensen in het verleden. De gekende sites en indicatoren wijzen echter op een quasi doorlopende menselijke aanwezigheid in de omgeving sinds het finaal-paleolithicum. Enige afstand ten oosten van het onderzoeksgebied werd bij ouder en recent onderzoek een omwalde bewoningssite uit het midden-neolithicum onderzocht. Hierbij werd een grote hoeveelheid lithisch materiaal gerecupereerd waarvan ook een aantal artefacten geplaatst kunnen worden in het mesolithicum en het laat-neolithicum. Deze aanwezigheid tijdens de steentijden wordt eveneens bevestigd door het gerecupereerde materiaal bij veldprospecties in de ruime omgeving waarbij artefacten uit het mesolithicum en neolithicum werden gerecupereerd. Tevens wijzen de vondsten bij deze prospecties op aanwezigheid tijdens de Romeinse periode. Ook moet gewezen worden op de cartografische indicatoren van militaire infrastructuur in de omgeving van het onderzoeksgebied. Dit betreft mogelijke restanten van de KW-linie, een anti-tank versperring die werd aangelegd vanaf september 1939 en liep van Koningshooikt in het noorden en Waver in het zuiden.

Figuur 16: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de CAI-polygonen binnen een straal van 2 km van het projectgebied (Bron: Geopunt).

I. Archeologische vindplaatsen

1757	Opgraving (1909, 1910, 1996) Finaalpaleolithicum: Mesolithicum: silex en wommersomkwartsiet Middenneolithicum: pijlpunten, schrabbers, spitsklingen, fragment van een stenen bijl, fragment van een geslepen bijl, aardewerkconcentraties, dierlijk botmateriaal + enclosure-site die zich uitstrekt over ganse plateau (gedeeltelijk in Wallonië), deel van een omheiningsstructuur bewaard in microtopografie Laatneolithicum: aantal gepolijste bijlen en pijlbewapening 17e eeuw: zilveren dubbele stuiver van West-Friesland (1678) Bron: de Loë, A. 1910: Etude d'une levée de terre située dans le bois dit "Crackelbosch", près de Gastuche (province de Brabant), Annales de la Société d'Archéologie de Bruxelles 24, 398-404 Bron: de Loë, A. 1928: Les ages de la pierre, Belgique Ancienne. Catalogue descriptif et raisonné 1, 241-244 Bron: Burnez-Lanotte L., Clarys B., Lasserre M. en M. Van Assche 1996: Le site Michelsberg d'Ottenburg -Grez-Doiceau (BT) Campagne 1996, Notae Prehistoricae 16, 161-166
------	---

II. Archeologische indicatoren

Historisch-cartografische en iconografische data

434	Indicator cartografie Late middeleeuwen: site met walgracht
1334	Indicator cartografie Late middeleeuwen: hoeve
2690	Indicator cartografie 18^e eeuw: molen
5176	Indicator cartografie Late middeleeuwen: kerk
5204	Indicator cartografie Late middeleeuwen: kapel, inhumatiegraven, vlakgraven

165326	Indicator cartografie 20 ^e eeuw: WOI-bunker (KW-Linie; connectiekamer)
165327	Indicator cartografie 20 ^e eeuw: WOI-bunker (KW-Linie; commando eerste lijn)
165329	Indicator cartografie 20 ^e eeuw: WOI-bunker (KW-Linie; connectiekamer)
165332	Indicator cartografie 20 ^e eeuw: WOI-bunker (KW-Linie; connectiekamer)
212905	Indicator cartografie Grafheuvel

Veldprospecties

422	Veldprospectie (1911) Steentijd: silex
15130	Veldprospectie (2005) Mesolithicum: Wommersom kern Neolithicum: 2 artefacten 16 ^e eeuw: aardewerk (Raeren-steengoed)
15131	Veldprospectie (2005) Neolithicum: zes lithische artefacten Late middeleeuwen: Siegburg scherf 16 ^e eeuw: twee scherven
15132	Veldprospectie (2005) Romeinse tijd: Romeinse wrijfschaal Middeleeuwen: Tiense waar
15133	Veldprospectie (2005) Late middeleeuwen: aardewerk

15137	Veldprospectie (2005) Romeinse tijd: aardewerk 17 ^e eeuw: aardewerk
20095	Veldprospectie (2008) Middenneolithicum: silex kling

Toevalsvondst

433	Toevalsvondst Middenpaleolithicum: boordschrabber uit silex met wit-geelachtige, blauwgeveekte patina, proximaal gebroken, onvers, schubachtige retouche op schrabboorden
1755	Toevalsvondst (1898, 1900) Romeinse tijd: Gallo-Romeins aardewerk waaronder terra sigillata-schaal met pottenbakkersstempel
5205	Toevalsvondst Midden-Romeinse tijd: twee munten, witte steen bedekt met inscripties (2 ^e eeuw)
166129	Toevalsvondst (2014) Middenneolithicum: hiel van een gepolijste bijl
207227	Toevalsvondst (2014) Late bronstijd: bronzen bijl met oor

1.4.3.2 Historische context en bekende archeologische vindplaatsen

De middenneolithische site van Ottenburg is een getuige dat de streek al sinds de steentijden door de mens werd gefrequentieerd. Het is één van de drie gekende enclosure sites in Vlaanderen en tevens het enige aan het oppervlak zichtbare langbed. Het heuvellichaam van zowat 140m lang en 3,5-4m hoog uit de Belgische Michelsbergcultuur wordt een tomme genoemd, wat aan de basis ligt van de benaming van het gehucht ‘de Tomme’ in Ottenburg. Daarnaast is er ook een concentratie lithische artefacten gevonden in de zuidwestelijke hoek van het plateau. Recentelijk archeologisch en geologisch onderzoek doen echter vermoeden dat de site in realiteit nog groter was en ook een deel van het huidige Krakelbos omvatte.¹

In de Romeinse periode was het grondgebied van het dorp volledig bebost. Een aantal belangrijke wegen doorkruisten de streek, waaronder de Waalse Baan of Noord-zuid-heerweg, die Baucelet met Rumst verbond, de Gallo-Romeinse Heirbaan tussen Elewijt en Gembloers, de Nijvelweg tussen Keulen en Bavay en de Breeweg.

In de 13^e eeuw scheurde Huldenberg zich af van Neerijse, waarbij de Heren van Huldenberg een burcht lieten bouwen langs de IJse. De dorpen langs de Dijle kenden een hoge graad van samenwerking en waren verenigd onder de naam Sint-Achtenrode. Onder het bewind van de hertogen van Brabant kende de streek een ware bloeiperiode op vlak van landbouw, lederproductie, (in beperkte mate) wijnbouw en kleiwinning (baksteenproductie).² Het is ook uit deze periode dat de eerste vermelding van Ottenburg stamt, in de vorm van ‘*Ottenburch*’ (1208), ‘*Ottenburc*’ (1210) en ‘*Ottenborh*’ (1220). De naam zou afkomstig zijn van de Germaanse woorden ‘Uhtan’ en ‘burg’, wat zoveel betekend als burg van Uhto.³

Tijdens de Franse periode werden de lokale heersende families weggestuurd en kon Ottenburg zich handhaven als zelfstandige gemeente, net als Loonbeek en Sint-Agatha-Rode. Deze situatie bleef ongewijzigd tot Ottenburg in 1977 bij Huldenberg werd gevoegd.

In 1939 werd in de Dijlevallei tussen Neerijse en Oud-Heverlee de Koningshooikt-Waver (KW)-bunkerlinie aangelegd. In de beginfase van de Tweede Wereldoorlog diende deze linie als één van de primaire weerstandsstellingen in België. Een aantal bunkers in de streek herinneren nog aan deze stelling.⁴

¹ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Middenneolithische site Ottenburg [online] <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/301314> (Geraadpleegd op 02-04-2021)

² B. Antheunis et. al. 2013. Ruimtelijk Structuurplan Gemeente Huldenberg, p. 86

³ M. Gysselinck, 1960. Toponymisch woordenboek van België, p. 777

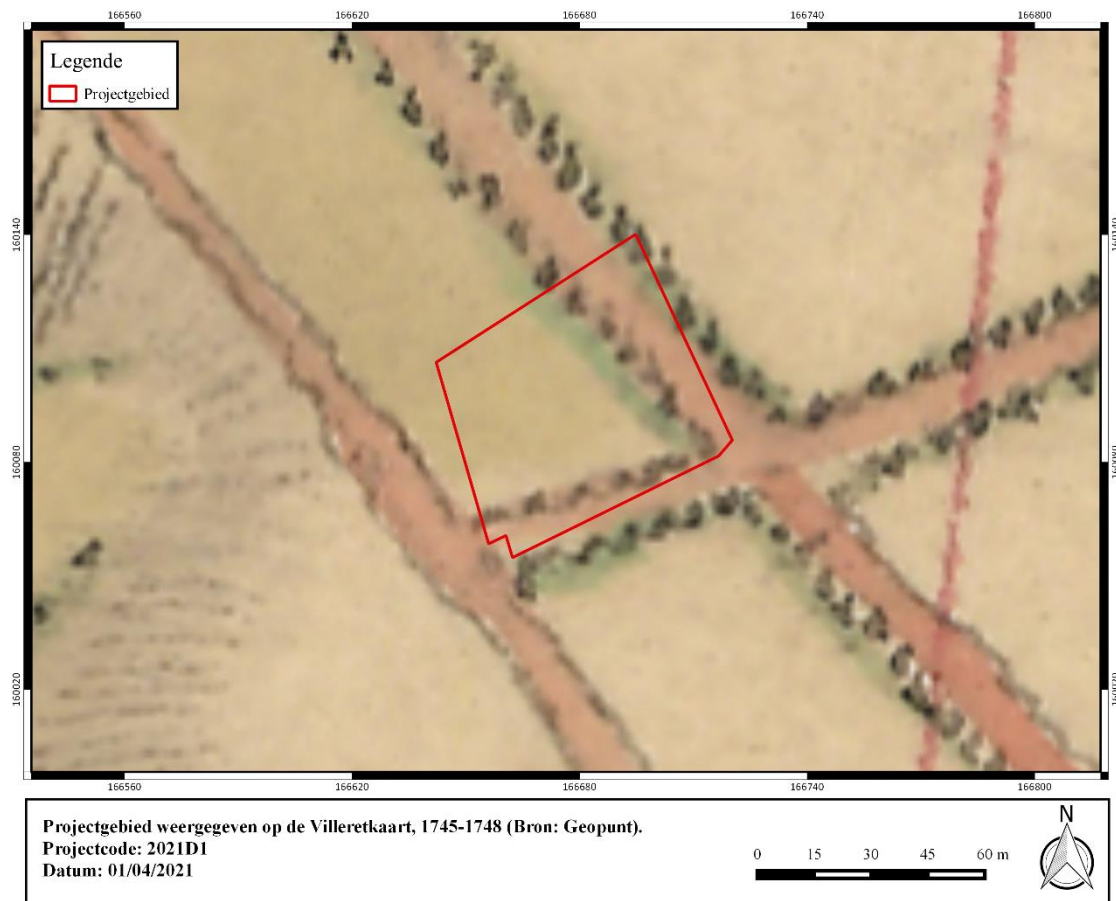
⁴ B. Antheunis et. al. 2013. Ruimtelijk Structuurplan Gemeente Huldenberg, p. 86

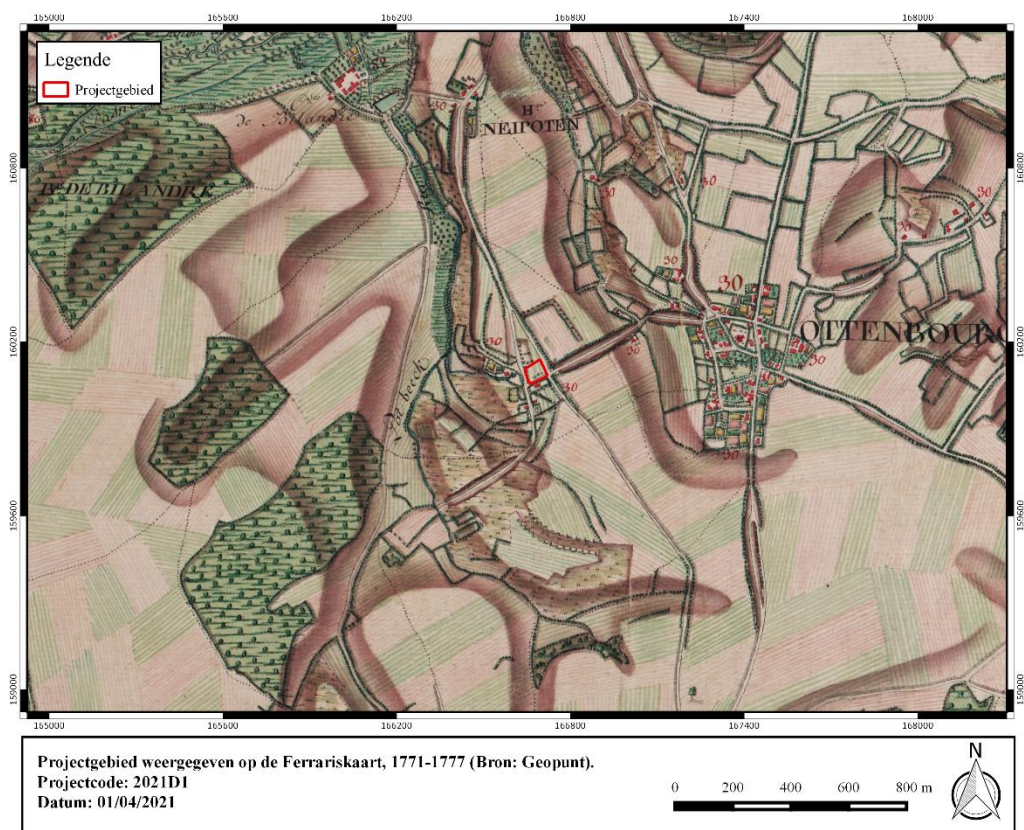
1.4.3.3 Archeologische indicatoren en cartografische bronnen

De cartografische bronnen uit de 18e en 19e eeuw schetsen allen een zeer gelijkaardig beeld. Al op de Villaretkaart (1745-1748) en de Ferrariskaart (1771-1777) is het tracé van de Ernest Langelezstraat en van de Neerpoortenstraat in zijn huidige vorm herkenbaar. Het projectgebied wordt gekarteerd als een met bomen omzoomd braakliggend perceel.

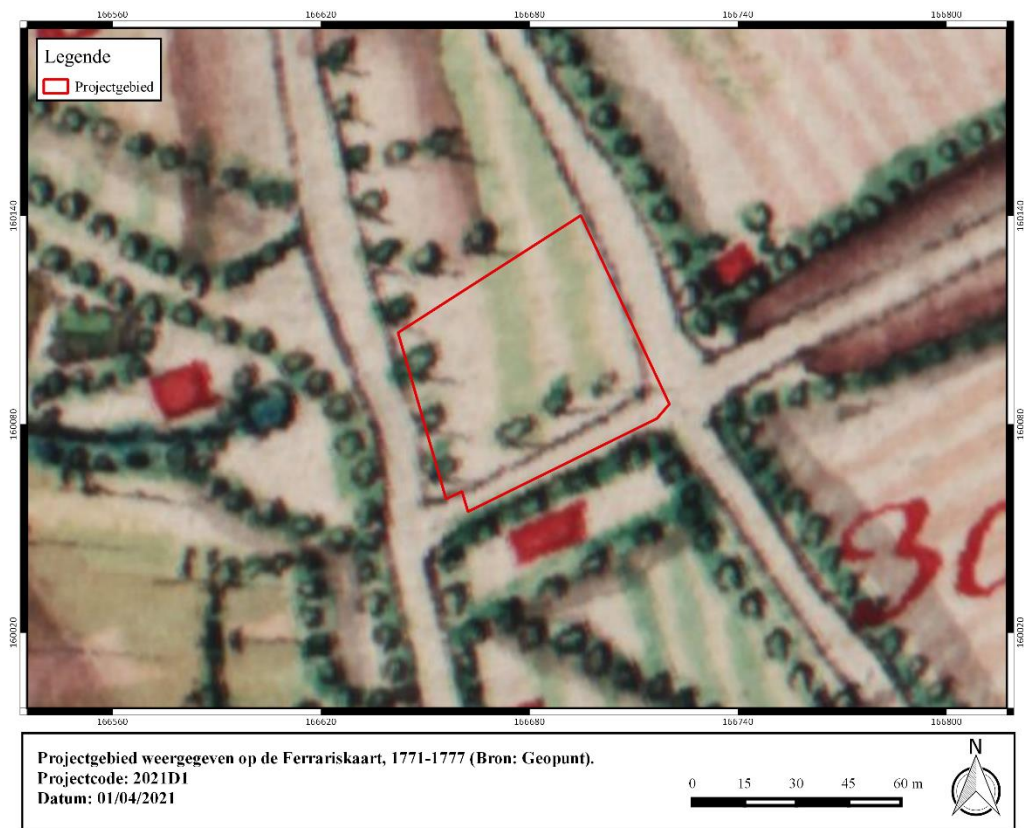
In de 19^e eeuw kunnen we in de zuidwestelijke hoek van het terrein bebouwing waarnemen. Enkel op de Poppkaart (1842-1879) ontbreekt deze woning.

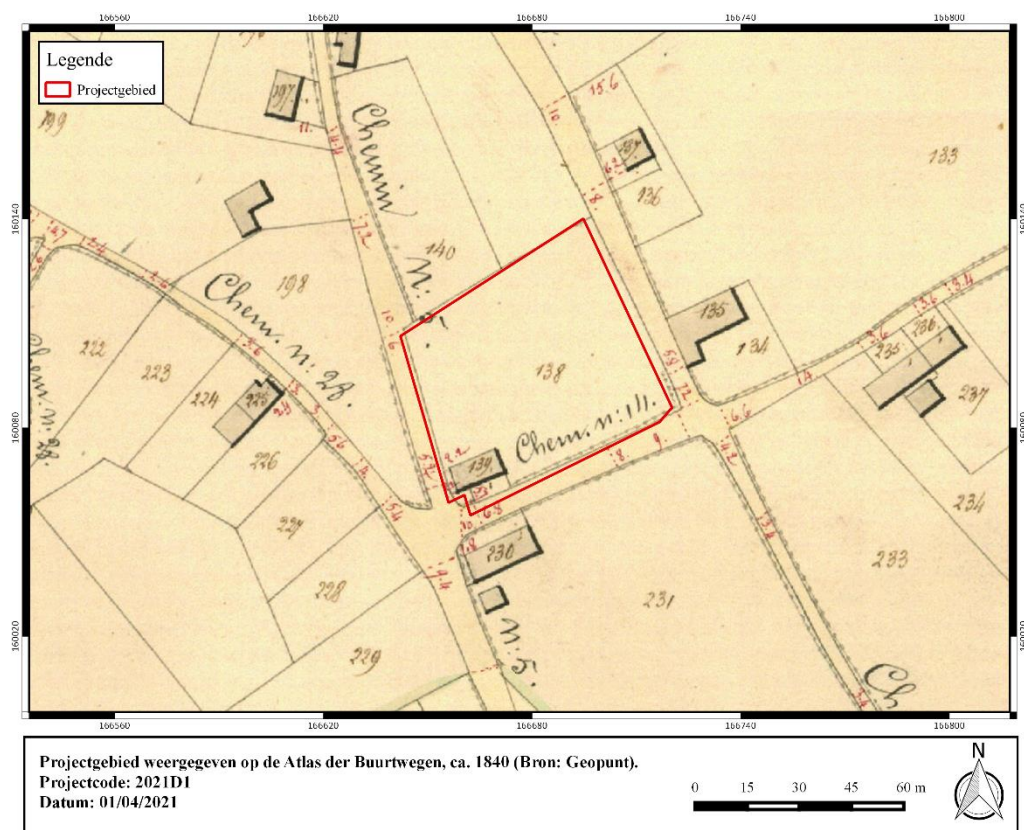
Figuur 17: Projectgebied weergegeven op de Villaretkaart, 1745-1748 (Bron: Geopunt).

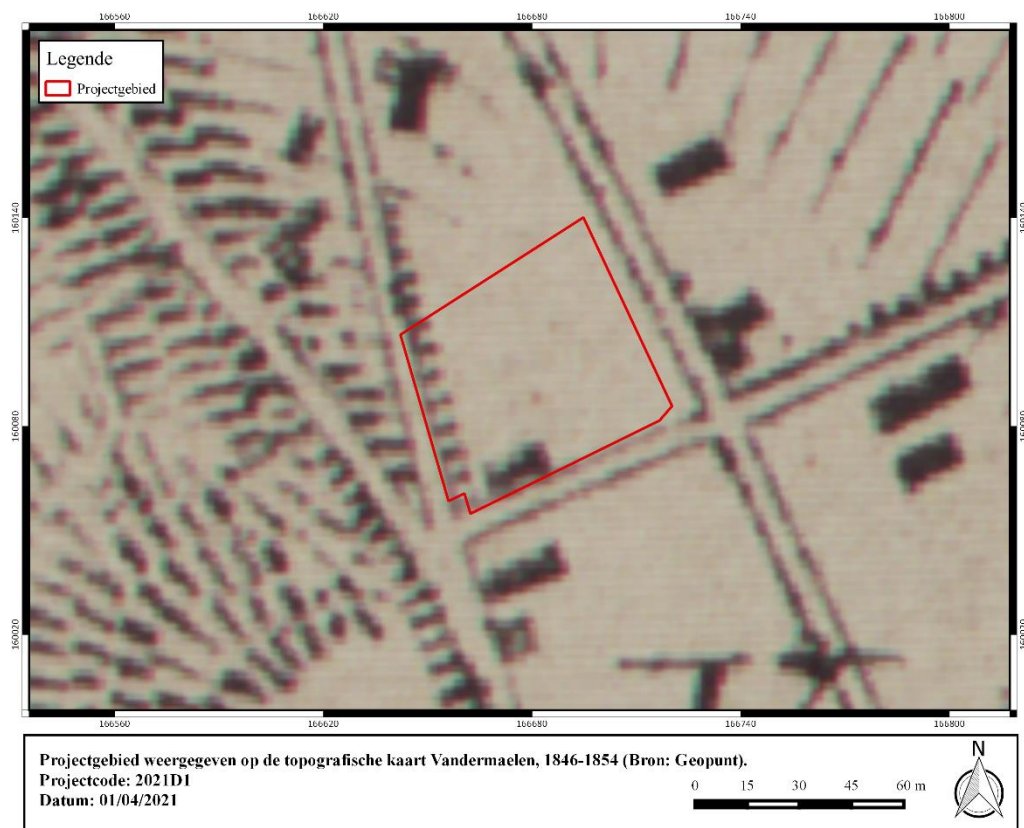
Figuur 18: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt).

Figuur 19: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt).

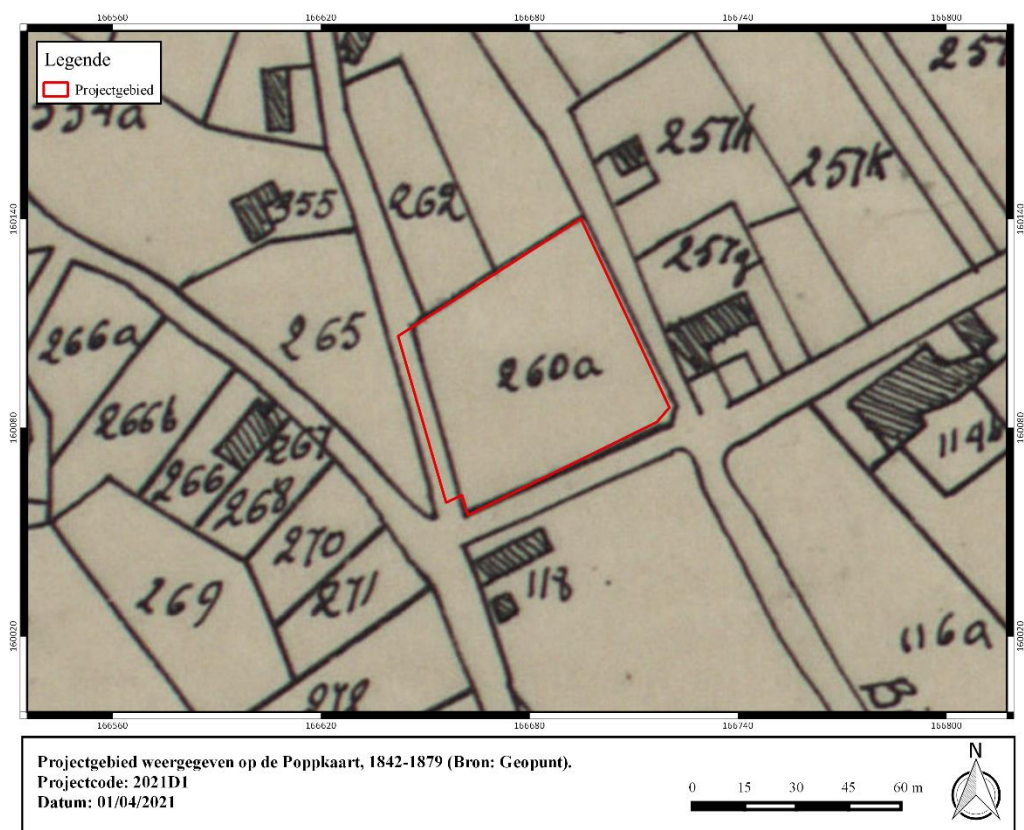

Figuur 20: Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen, ca. 1840 (Bron: Geopunt).

Figuur 21: Projectgebied weergegeven op de Vandermaelenkaart, 1846-1854 (Bron: Geopunt).

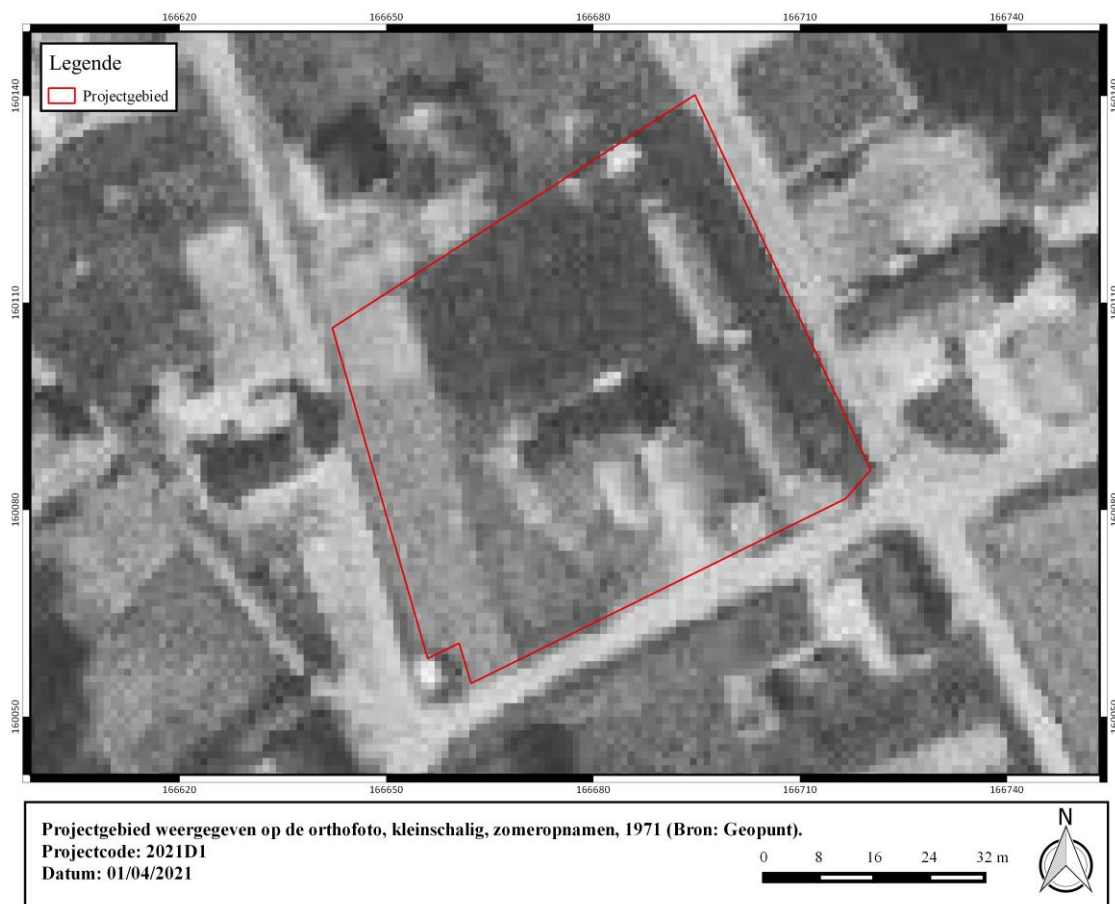

Figuur 22: Projectgebied weergegeven op de Poppkaart, 1842-1879 (Bron: Geopunt).

1.4.3.4 Huidige gebruik en verstoringen

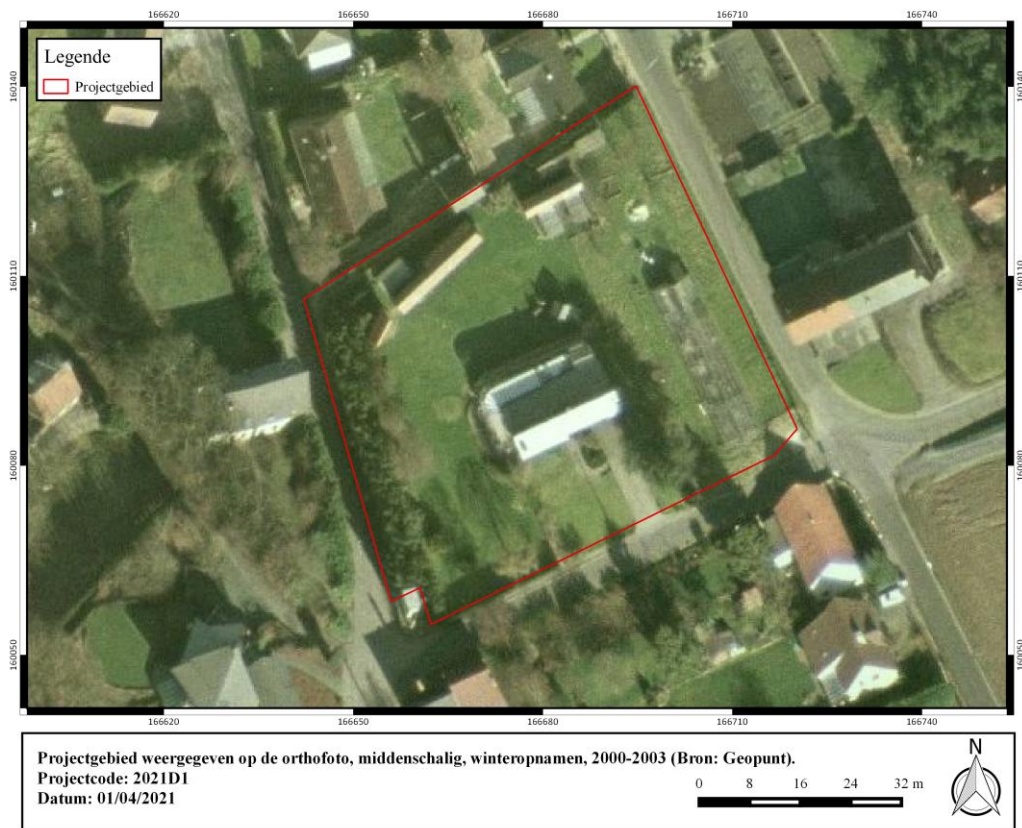
De orthofotosequentie geeft een beperkte evolutie weer in het bodemgebruik gedurende de laatste decennia. Op de orthofoto uit 1971 is het hoofdgebouw al quasi in zijn huidige vorm te herkennen. In de daaropvolgende jaren is enkel een verandering waar te nemen in de bijgebouwen langs noordelijke en oostelijke zijde van het hoofdgebouw. Aanvankelijk blijken er meer bijgebouwen te zijn geweest. Echter tussen 2000-2003 en 2008-2011 verdwijnen de bijgebouwen in het oostelijke deel en tussen 2008-2011 en 2015 verdwijnen ook de bijgebouwen in het noordelijke deel.

Figuur 23: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1971 (Bron: Geopunt).

Figuur 24: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1979-1990 (Bron: Geopunt).

Figuur 25: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2000-2003 (Bron: Geopunt).

Figuur 26: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2008-2011 (Bron: Geopunt).

Figuur 27: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2015 (Bron: Geopunt).

Figuur 28: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2020 (Bron: Geopunt).

1.5 Synthese

De opdrachtgever plant de realisatie van een nieuwe verkaveling aan de Ernest Langelezstraat te Huldenberg. Het onderzoeksgebied is ca. 3840 m² groot en wordt ingenomen door een woning met tuin. De aanwezige bebouwing heeft een oppervlakte van 270 m², de aanwezige verharding ca. 120 m². De bestaande infrastructuur wordt in het kader van de geplande ontwikkeling gesloopt. Het volledige gebouw is onderkelderd, deze kelders zijn niet overal even diep uitgegraven.

Huldenberg is gelegen in de leemstreek. Het onderzoeksgebied is gelegen op een heuvelkam die zowel in het oosten als westen geflankeerd wordt door twee beken die verder noordwaarts aansluiten op de Laan, die deel uitmaakt van het Dijlebekken. Op het DHMV is te zien dat op het terrein reeds maaiveldwijzigingen hebben plaatsgevonden. Er is een scherp hoogteverschil tussen het onderzoeksgebied en het westelijk gelegen terrein. Tevens is te zien dat de bestaande woning op een talud is gelegen. De impact van deze grondwerken en de aanwezige bebouwing op het bodemarchief is vooralsnog ongekend. De Quartairgeologische kaart geeft een profielopbouw weer van eolische afzettingen van het laat-Pleistoceen tot vroeg-Holoceen die direct op de Tertiaire sokkel rusten. De bodemkaart geeft enkel in het uiterste zuidwesten van het onderzoeksgebied bruikbare informatie weer. Hierbij wordt aangegeven dat de bodem bestaat uit droge leem waarin een textuur B en eventueel A horizont bewaard zijn. De locatie, op een hoger gelegen top, geflankeerd door twee beekvalleien moet een beduidende aantrekkingskracht hebben gehad op rondtrekkende groepen jager-verzamelaars in het verleden. De vruchtbare lössgronden moeten ook zeer geschikt geweest zijn voor de vroegste landbouwers in de streek.

De cartografische bronnen reflecteren een landelijke omgeving. Op de kaart van Ferraris is te zien dat het onderzoeksgebied zich ter hoogte van een kruispunt van verschillende wegen bevindt. De historische kern van Ottenburg bevindt zich een kleine kilometer ten oosten van het terrein. Het plangebied zelf is in gebruik als akkerland en is vrij van bebouwing. Op de 19^e-eeuwse bronnen is te zien dat zich een gebouw in de zuidwestelijke hoek van het terrein bevindt. Dit gebouw is echter niet weergegeven op de Popp-kadasterkaart. Binnen de orthofotosequentie is weinig evolutie op te merken. Wel is te zien dat zich oorspronkelijk nog enkele bijgebouwen bevonden tegen de noordelijke grens van het onderzoeksgebied. Deze zijn niet langer te zien op het luchtbeeld van 2015.

In de omgeving van het onderzoeksgebied zijn gekende archeologische sites eerder schaars. Dit is meer dan waarschijnlijk te wijten aan een gebrek aan systematisch archeologisch onderzoek in het verleden en niet zozeer de afwezigheid van mensen in het verleden. De gekende sites en indicatoren wijzen echter op een quasi doorlopende menselijke aanwezigheid in de omgeving sinds het finaal-paleolithicum. Enige afstand ten oosten van het onderzoeksgebied werd bij ouder en recent onderzoek een omwalde bewoningssite uit het midden-neolithicum onderzocht. Hierbij werd een grote hoeveelheid lithisch materiaal gerecupereerd waarvan ook een aantal artefacten geplaatst kunnen worden in het mesolithicum en het laat-neolithicum. Deze aanwezigheid tijdens de steentijden wordt eveneens bevestigd door het gerecupereerde materiaal bij veldprospecties in de ruime omgeving waarbij artefacten uit het mesolithicum en neolithicum werden gerecupereerd. Tevens wijzen de vondsten bij deze prospecties op aanwezigheid tijdens de Romeinse periode. Ook moet gewezen worden op de cartografische indicatoren van militaire infrastructuur in de omgeving van het onderzoeksgebied. Dit betreft mogelijke restanten van de KW-linie, een anti-tank versperring die werd aangelegd vanaf september 1939 en liep van Koningshooikt in het noorden en Waver in het zuiden.

Concreet kan op basis van zowel het landschappelijk kader als de gekende vindplaatsen en indicatoren gesteld worden dat er ter hoogte van het onderzoeksgebied kan uitgegaan worden van een trefkans inzake archeologisch erfgoed. De verwachting bestaat uit zowel artefactenconcentraties als resten van bewoning, begraving of andere activiteiten in de vorm van bodemsporen. Daartegenover staat echter dat er duidelijk reeds grondwerken hebben plaatsgevonden op het terrein en kelders zijn uitgegraven waarvan de impact op het bodemarchief ongekend is. Teneinde de bodemopbouw, bewaringscondities en verstoringsgraad te evalueren is een landschappelijk bodemonderzoek noodzakelijk. Mocht hieruit blijken dat lokaal bodemhorizonten aanwezig zijn die indicatief kunnen zijn voor gunstige bewaringsomstandigheden m.b.t. artefactensites, dan is een verkennend archeologisch booronderzoek noodzakelijk. In het geval van een positieve staalname wordt dit onderzoek aangevuld met waarderende archeologische boringen en/of testvakken. Met betrekking tot erfgoed bestaand uit bodemsporen is een proefsleuvenonderzoek de meest geschikte onderzoeksmethode.

2 Bibliografie

Agentschap Onroerend Erfgoed 2021

AGIV

Antheunis B. et.al., 2013. Ruimtelijk Structuurplan Gemeente Huldenberg, Gent: Arcadis Belgium nv.

DOV Vlaanderen

Geoportaal

Geopunt

Gysseling, M., 1960). Toponymisch Woordenboek van België, Nederland, Luxemburg, Noord-Frankrijk en West-Duitsland (vóór 1226), deel 2

NGI Cartesius

Van Ranst, E. & Sys, C. 2000. Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen. Universiteit Gent.

